ב"ה

ולמד זכר עשה

MEMENTO

FROM THE
BAR MIVTZA OF

AARON MEIR שי'
NEMES

ט"ז תשרי ה'תשס"ב
Tishrei 15, 5762
Brooklyn, NY

Foreword

In honor of the Bar Mivtzah of our dear son Aaron Meir, we present to you some of our family stories and letters of the Rebbe (with a free translation of excerpts), which will surely interest all that are participating in our Simcha.

We would like to take this opportunity to thank you for participating in this special occasion.

May we merit to see the ultimate redemption speedily in our days, with the coming of Moshiach, NOW!

Menachem Mendel and Etel Nemes

The letter that the Rebbe was accustomed to send to every Bar Mivtzah boy:

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה,
ברוקלין, נ.י.

האברך

שלום וברכה!

במענה על ההודעה ע"ד הכנסו לגיל מצות.

הנה יהי"ר מהשי"ת אשר מבן שלש עשרה למצות יגדל לבן חמש עשרה וכו' כפסק המשנה (אבות פרק ה'), ויוסיף התמדה ושקידה בלימודו בתורה, בתורת הנגלה וכן בתורת החסידות ויהדר בקיום המצות. והשי"ת יצליחו להיות חסיד ירא שמים ולמדן.

בברכה

Free Translation:

By the Grace of G-d
Brooklyn, N.Y.
Greetings and Blessings,

In response to your notification of your entry into the age of Mitzvoth:

May it be G-d's will that from, "Thirteen, the age at which on is obliged to observe Mitzvoth," you will grow up to "fifteen, the age [of the studying of the Talmud], etc.", as determined in the *Mishna* (in the Ethics of our fathers, chapter 5). May you increase your persistent diligence in your study of the Torah, both in *Nigleh* [=the revealed component of the Torah], and in the teachings of *Chassidus* [=the hidden component of Torah]. And may you perform the Mitzvoth with loving attention.

And may G-d grant you success in your efforts to become a *Chassid*, a G-d fearing Jew, and a Torah scholar.

With blessings,

[Sig.]

An audience with the Rebbe

The Last communal *Yechidus* of Bar Mivtzah boys with the Rebbe, on Rosh Chodesh Cheshvan, 5752.

Free Translation

1. As is customary whenever Jews meet, we will "open with blessing." This custom is particularly appropriate in the beginning of a new year. Although the year begins on Rosh Hashanah, in regard to our service within the material world - and this, the mission to make this world "a dwelling for G-d in the lower worlds," is the responsibility of every Jew -the year begins at present. For the month of *Tishrei* is a month of festivals, when the service within the context of the routines of ordinary life is not emphasized.

This is further reflected in the fact that the letters of the name *Tishrei* (תשרי) can be rearranged to form the word *Reishis* (רשית), meaning "beginning" or "head." Just as the head is above the body as a whole, *Tishrei* is above the entire year. Although the head directs the functioning of the other limbs, it is the other limbs, which actually carry out these directives. Similarly, in the above context, our service in the world at large begins after the month of *Tishrei*.

The *Zohar* relates that G-d "Gazed into the Torah and created the world." Thus it follows that every entity in the world is reflected within the Torah. Furthermore, it is not because the entity exists in the world that it exists within the Torah, but rather as a result of the existence of an entity within the Torah, it is later drawn down into the world at large. Thus when one "gazes" at an entity as it exists within the Torah, one appreciates its source and truth. Our service of making a dwelling for G-d in this lower world consists of drawing down the spiritual qualities possessed by the entity, as it exists within the Torah to the world at large.

Needless to say, the entity as it exists in a physical sense does not exist in the Torah. For example, although the Torah speaks of the creation of the heavens, the heavens as they exist with their full expanse do not exist within the Torah. Nevertheless, the true nature of the heavens and all the other entities in this world can be appreciated only through the Torah. What G-d desires, however, is the reality as it exists in Torah be drawn down into this material world so that the world be made a dwelling for Him.

The word "dwelling" implies a place, which is representative of the one who dwells within. Thus, when stating that the world will be established as a "dwelling" for G-d, we imply that His essential qualities will be revealed on this plane.

The same applies in regard to a dwelling for a Jew. Since the Jews are G-d's chosen people, their dwellings must be different than those of other nations.

Similarly, *Eretz Yisrael,* which is the dwelling for the Jewish people as a whole, must be distinct from other lands. Its connection with the Jewish people must be open and revealed.

Herein, there is a point of connection to the directive, "Make this place *Eretz Yisrael*", that every Jewish man, woman and child, should make his home and/or room a Jewish dwelling, a place where the connection to *Yiddishkeit* is openly revealed. In this context, the name *Yisrael* (ישראל) is significant, for it can be divided into two words לי ישראל – "A head for Me." I.e., G-d considers every Jew as His head as it were, for His conception of the Jewish people is rooted in His very essence.

Positive influence to carry out this service has been generated from the time that we spent together, meeting in a manner that reflects the verse "How good and how sweet it is for brothers to dwell together." (This implies that there is nothing as good or as sweet as our being together and that our being together generates pleasure for G-d, as it were.)

This is particularly true in regard to our present meeting that is being held in a synagogue, a house of study, and a place where resolutions are taken to carry out positive activities. Similarly, in this place *Tzedakah* is distributed and festive meals associated with *Mitzvos* are held. For this place, as other synagogues, is not merely a place of prayer and study, but as implied by the literal meaning of the word *Beis K'nesses,* it is a place where Jews gather together for a variety of positive purposes.

For this reason, this place should be spacious, giving each person an opportunity to have his own place for prayer, to which he goes two or three times a day. Although there are three prayer services, mention was made of two or three times, because in the Talmudic period and similarly, in the Middle Ages, prayer services were held only twice a day. They would recite the evening service directly after the afternoon service while it was still day so that they could return home before nightfall.

The fact that they lived in such fear at night reflects one of the great advances that have taken place in the present age. In the Middle-Ages, although the Jews lived in a their own neighborhoods, they needed special protection at night. In contrast, in the present age, the world at large is characterized by peace and tranquility, brotherly love and unity, and there is no need for extra protection. We can rely on the fact that "G-d is your Protector."

This is particularly true since every Jew is also granted the unique Divine protection that is associated with having a *mezuzah* on every door, even the doors of the children's bedroom, of one's home. Because one has a *mezuzah* on his door, "G-d will watch your going and your coming from now and for all time." Wherever a Jew is found in the world, the *mezuzah* that is on his door, protects him.

Similarly, while we were together, special Divine protection was granted to those individuals who journeyed away from their homes. They were granted 'unique Divine blessings for success. They will continue to benefit from positive Divine influence as they return home. For their journey will be permeated by the

understanding that our separation is only geographic and from a spiritual perspective, we remain together in a manner of "How good and how sweet it is for brothers to dwell together."

In addition to the positive nature of this oneness in and of itself, it also leads to a variety of positive activities as reflected in our Sages' statement, "Two people who sit together and share the words of Torah." Since they sit together, they will surely share words of Torah, for this is the true desire of every single Jew. When a Jew sits -and *Yoshaiv* "sit" in Hebrew has the connotation of dwelling in a state of material and spiritual peace of mind -he will surely share words of Torah with another Jew. The above is enhanced when many Jews gather together, for "Whenever ten Jews -and how much more so, more than ten Jews - gather together, the Divine Presence rests among them."

The oneness, which characterizes the Jewish people will soon be realized in the fullest sense with the ultimate ingathering of the Jews to *Eretz Yisrael* in the Era of the Redemption; "all of [the land's] inhabitants will dwell upon it." The word "inhabitants," *Yoshvehah,* relates to the word *Hisyashvus* meaning "settled," and implies that the inhabitants of *Eretz Yisrael* will dwell with peace of mind and security.

And they will dwell on the entire land, not only the land of the seven Canaanite nations, but also on the lands of the *Keini, Kenizi,* and *Kadmoni,* as G-d promised Avraham.

The fulfilment of this promise will be hastened by the distribution of money for you to give to *Tzedakah. Tzedakah* spreads unity among the Jews, a goal which each of you must have as you return to your homes. This unity will prepare out people for the ultimate expression of unity that will take place in the Era of the Redemption. Herein, there is also a connection to *Tzedakah,* for "*Tzedakah* brings the Redemption near." May it take place in the immediate future.

2. In addition to the blessings mentioned above, you are singled out for special attention because of the unique event that is happening in your life, your reaching the milestone of *Bar* or *Bas Mitzvah.* For on a person's *Bar* or *Bas Mitzvah,* he receives a direct commandment from G-d to fulfill His *Mitzvos* and to study His Torah throughout the coming year.

This is particularly true in the present year, "A year imbued with wonders." This will be enhanced by the good resolutions to observe the Torah and its *Mitzvos* which each of you took upon yourselves. The willingness to make such a commitment reveals the fundamental inherent tendency possessed by every Jew to fulfill G-d's will.

The parents, grandparents, relatives, and teachers who help bring to this event surely have good reason to celebrate together with you. As an expression of this happiness and vitality, each of you should make additional donations to *Tzedakah* on the day of your *Bar* or *Bas Mitzvah.* "*Tzedakah* brings the Redemption near" and in the Era of the Redemption, we will all increase our observance of the

Mitzvos, for then we will be able to fulfill the *Mitzvos* that are associated with Eretz *Yisrael*. And we will hold our next *Farbrengen* there, with "our youth and our elders... our sons and our daughters," with the coming of the Redemption in the immediate future.

~*~

The Letter and The Spirit

Presented here is an English letter from the Rebbe to a Bar Mivtzah boy dated Yud Daled Kislev 5740. Regarding the saying of "Tachnun" on the day of becoming Bar Mivtzah

At first glance, it is strange that the day of Bar Mivtzah, which is so important that the Zohar declares that for the Bar Mivtzah boy it is almost like the day of Mattan Torah, when Jews first received the Torah and Mitzvos, yet, insofar as Tachnun is concerned, which is omitted on the so called "Minor Holidays," if it does not occur on Shabbos or Yom-Tov (or any other day that Tachnun is not said) – Tachnun is said by the Bar Mivtzah boy, as on any ordinary weekday.

One of the explanations is as follows:

When one considers the human capacities are limited in general, especially the capacities of a boy at the start of his fourteenth year, yet he must assume all the duties and responsibilities of a full-fledged Jew, and, moreover, fulfill them with joy, in keeping with the rules: Serve G-d with joy – the question begs itself: How is he going to carry out all that is expected of him? Especially, being a member of a people which is a small minority among the nations of the world; and even in this country, where one has every opportunity to carry out all the religious duties, most people are more interested and engaged in the material aspects of life?

The answer is that Torah and Mitzvos have been given by G-d, the creator of the world, and of man, and he knows all the difficulties that a Jew may encounter. G-d has surely provided every Jew with the Necessary strength to overcome any and all difficulties to live up to G-d's will, for G-d would not expect someone to do something which is beyond his capacity.

If however, there should be a moment of weakness, when carrying out G-d's will is not in the fullest measure of perfection, G-d, in His infinite goodness, makes it possible to "say Tachnun" – to do Teshuvah. Indeed, as the Alter Rebbe explains, Teshuvah is basically for the lack of perfection in Avodas Hashem [the serving of G-d].

Therefore, on the first day of becoming a full-fledged Jew, and after fulfilling the very first Mivtzah, namely, Shema, by which a Jew declares his total commitment to G-d and obedience to all his commandments, the Bar Mivtzah boy does say Tachnun the following morning and afternoon (provided it is not Shabbos or Yom-Tov etc.), for the essence of Tachnun is Teshuvah, and there is assurance that "Nothing stands in the way of Teshuvah."

This knowledge will moreover, also stand him in good stead when he will involve himself in the great Mivtzah of v'ohavto lre'acho komoicha [to love your fellow Jew as yourself], to bring the alienated closer to Yiddishkeit. For remembering the rule that "Nothing stands in the way of Teshuva," he will eagerly and passionately apply it to them, especially that in most cases the failure to observe fully the Torah and Mitzvos is due extenuating circumstances.

With all the above in mind, and being fortunate in growing up in a family where Yiddishkeit is a living experience in the every day life, you will start out on your right way of life as a full-fledged Jew with confidence, and will proceed from strength to strength, and be a source of true pride and joy to your dear parents and family, and to all our Jewish people.

~*~

A request from the Rebbe

The Rebbe requests a present from Mr. David Chaise in honor of his birthday, put on Tefillen daily.

By the Grace of G-d
12th of Nissan, 5741
Brooklyn, N.Y.

Dr. David Tuvia Chase
Hartford, Conn.

Greeting and Blessing:

On the occasion of the forthcoming Yom-Tov Pesach, I send you my prayerful wishes that the festival of our freedom bring you and yours true freedom, freedom from anxiety material and spiritual, from anything which might distract from serving G-d wholeheartedly and with joy, and to carry over this freedom and joy into the whole year.

Wishing you and yours a Kosher and happy Pesach,

With blessing [sig.]

P.S. It was a pleasure to see you at the Farbrengen on the occasion of the 11th of Nissan, and exchange l'chayim blessings.

Although it is not customary nor proper to ask for a birthday gift, but considering our special relationship, I venture to do so, being confident that you will treat it in the proper spirit.

The birthday gift that I have in mind, which I would consider an honor, as well as a great pleasure, is that you devote a quarter of an hour of your time every weekday morning and dedicate it for the sacred purpose of putting on Tefillin, with the appropriate prayer that goes with it, such as the Shma and the like. The latter need not necessary be recited in Hebrew. If you can manage this in ten minutes, I am prepared to forego five minutes and let it be only ten minutes of your time.

In addition to the thing itself, being one of the greatest Mitzvoth, as our Sages said that the whole Torah was compared to it, the Mitzvo of putting on Tefillin on the left arm, facing the heart, and on the head, the seat of the intellect, has the special divine quality of purifying the heart and the mind, emotion and reason, and bring them into the proper balance and harmony. While this is important for every Jew, it is certainly of special significance to one whose activities normally involve a

great deal of mental and emotional strain, and it is highly important to have them in proper balance for the utmost degree of efficiency.

The above is of additional significance in your case as chairman of the board of the Rabbinical College of America, in which you have had such remarkable Hatzlocho, with G-d's help, and have been able to involve many others to follow in your footsteps. Thus, this "birthday gift" would also have a salutary impact on the Rabbinical College, Its administration and students, and further widen the channels for all concerned to receive G-d's blessings materially and spiritually.

I trust that you put on Tefillin every morning in any case, and the reason I am asking the above is only that you should make it a definite point on your calendar, to make sure that your preoccupation with your personal business and the business of the Rabbinical College would not distract you even once to overlook the putting on of the Tefillin. And this will be my reward.

P.P.S. Although in matters of the Rabbinical College, I usually send a copy to our distinguished mutual friend Rabbi Moshe Herson, I am not sending him a copy of this letter, considering its very personal nature. I leave it to you whether you wish to show it to him.

~*~

Mr. David Chase's response to the Rebbe's letter. Requesting three pair's of Tefillin. And with an interesting question.

June 24, 1981

Rabbi Menachem M. Schneerson
770 Eastern Parkway
Brooklyn, New York 11213

Dear Rabbi,

I am in receipt of your letter dated 12 of Nissan, 5741. After reading the text of the letter, I was over whelmed by a feeling of joy, pride and humility.

Your reference to our special relationship, your request for a birthday gift, had a most profound effect on me and I hasten to report to you that I proceeded to put on Tefillin in my morning prayers the very next day.

Since this occasion will no doubt change my whole course of life, I will beg your forgiveness for being presumptuous in requesting a birthday present of you.

I will be most honored and privileged if you should obtain for me through your auspices, three sets of Tefillin. One which I will use in my northern home, one for my southern residence and one (a small set) to carry while travelling.

Since I am asking for a gift and yet I do not want to deprive someone from a material necessity which he or she may need much more than I do, I will include

with this letter, and with your permission, a check for $1800. The $1800 is "Chai", and references my prior statement of a new direction in my life.

Your letter was read and re-read by me several times, and two things came to mind. One, the biblical statement by our forefather who uttered the comment of **ידעתי בני ידעתי** [=I knew my son, I knew], which I interpret to mean that not only did our forefather direct_his thoughts to the recipient of his comment but he also knew well the person he was talking to.

My spontaneous response to your request paralleled this biblical episode and my comment of ("Please forgive my presumptuousness) "**ידעתי אבא ידעתי**" [=I knew my father, I knew].

My second thought and again, for the third time, I will beg your forgiveness for my presumptuousness is purely in the form of a question which, if you would be kind enough, I would like an answer to.

Your letter is composed in two parts. One part makes reference to your blessing on occasion of Yom-Tov Pesach and for which I and my family are most grateful.

The second part consists of a P.S., which makes reference to your request of a birthday gift and to my putting on Teffilin. If I may paraphrase your letter, that "the putting on of Tefillin is as our Sages said that the whole Torah was compared to it, the Mitzvo of putting on Tefillin on the left arm, facing the heart, and on the head, the seat of the intellect, has the special Divine quality of purifying the heart and the mind, emotion and reason, and bring them into the proper balance and harmony."

In my humble opinion then, the second part of your letter has much greater significance than the first part. Why then was that portion which carried so much substance included under P.S. rather than at the first portion of the letter?

Dear Rabbi, I am dictating this letter on the third day of my putting on Teffilin, and I guess perhaps that my curiosity in prying into what could be just pure circumstance is looking to an intellectual or preconceived reason, and based further on the statement in your letter that the head, the seat of the intellect, has the special Divine quality of purifying the heart and the mind, emotion and reason, is instrumental in my asking these questions.

In conclusion, I am most grateful for your letter and I will do my best not to overlook putting on Teffilin in the future.

May the Al-might bless you with continued good health and well being and may you continue to spread wisdom, kindness and good willless to your constituency,

Gratefully yours,
David Chase

~*~

The Rebbe's response

By the Grace of G-d
Rosh Chodesh Tammuz, 5741

Brooklyn, N.Y.

Dr. David Tuvia Chase
Hartford, Conn.
Greeting and Blessing:

Many thanks for your letter of June 24, with enclosures. I should have acknowledged it immediately, except that I was waiting for the Tefillin, which are accompanied by this letter.

Needless to say, since the Tefillin are a gift, my first thought was not to cash the check. I decided, however, that when a Jew desires to give Tzedoko [=charity], he should be encouraged, not deprived of the Zechus [=merit] of it. Accordingly, I have earmarked it for a sacred cause, as per enclosed receipt. May the Zechus of the Tzedoko bring you and yours additional blessings from HaShem [=G-d] in all your affairs, particularly in the matters about which you wrote with such heartfelt sentiments, of which more is no doubt contained in between the lines.

Now, to answer your question in reference to my previous letter, namely, why the Pesach blessings came first, and the subject of the Tefillin second, and in a P.S.

The answer, in plain terms, is that the subject of Pesach had precedence because of its specific timeliness. Moreover, it was entirely within my prerogative, whereas the matter of Tefillin was a request on my part and depended on your good will and resolve.

In a more significant sense (which will also explain the P.S. instead of a separate letter on such an important subject as you well recognize) the order corresponds to the Torah, where the Mitzvah of Tefillin is introduced in connection with, and following, the exhortation concerning the remembrance of Yetzias Mitzrayim [=the going out of Egypt] and the annual celebration of Pesach. Thereupon the Torah declares: "And it (Yetzias Mitzrayim) shall be for a sign unto you on your hand and for a reminder between your eyes, in order that G-d's Torah be in your mouth; for with a strong hand Hashem brought you out or Mitzrayim (Exod. 13:9).

In this section (Exod. 13: 1-10), which is one of the four Parshiyos [=chapters] contained in the Tefillin "houses," the Torah emphasizes that although Yetzias Mitzrayim is to be celebrated annually in the spring month for seven days (eight in the Diaspora) as Chag HaMatzos [the holiday of *Matzos*], the event should be remembered *every day* in a tangible way, through the Mivtzah of putting on Tefillin, what is the connection?

As I mentioned in my previous letter, it is explained in our sacred sources, especially in Chabad, that the putting on Tefillin stimulates the proper balance of harmony between the heart and the mind, emotion and reason. This is the Way a person can overcome his natural constraints (his "inner Mitzrayim" = constraints, boundaries) – constraints which an imbalance between the emotional and intellectual faculties would further aggravate.

The terms "balance" and "harmony" imply a blend, not the exclusion of one or the other. Emotions uncontrolled can drive the person to extremes, while pure intellect is by nature completely detached and "cold," lacking vitality. Only when the two are blended in the proper balance, the person attains inner harmony and can function most efficiently and productively. Such a person is inwardly unfettered and spiritually free.

It may be wondered how these two opposites and contrary paramount human faculties, personified by the brain and heart, each called a "sovereign" organ ruling all the other organs of the body, can be reconciled and brought into true and everlasting harmony.

The answer is that the creator has given man the capacity to achieve such harmony, and He has made certain that the Jewish people, who had been chosen to receive the Torah and spread the light of G-dliness on earth, would have the wherewithal to achieve this balance and harmony through the Torah and Mitzvos, particularly the Mivtzah of Tefillin.

The historic event of Yetzias Mitzrayim brought freedom to our Jewish people from Bondage, both physical and spiritual, through the attaching of themselves to HaShem and His servant Moshe, culminating the Kabbolas Hatorah [=the receiving of the *Torah*]. It is the forerunner and counterpart of the personal "Yetzias Mitzrayim" of every individual Jew. This is why the Mivtzah of Tefillin is of central in Jewish life.

To conclude with a prayerful wish based on the Torah principle that "G-d's reward is in kind, but in a most generous measure." When a Jew makes the effort to brake through his natural limitations, and succeeds with HaShem's help, His blessings come in a similar manner, transcending the natural order, so that the Parnosso [=livelihood] exceeds all expectations, one's health and vigor is inordinately better than the birth certificate would normally indicate, and so on. May this be so with you and yours in the fullest measure.

With esteem and blessing

[Sig.]

~ * ~

It was worth the wait

"I cannot understand why I still have not received the Rebbe's blessing for this trip," Reb Yitzchak mused to himself nervously. Reb Yitzchak Nemes (the grandfather of the Bar Mivtzah Boy) was a stamp dealer who was in contact with postal authorities and private collectors in Central America. He had regularly visited Nicaragua in the winter and had already scheduled his appointments for the winter of 5732 (1972), trip. As always, before finalizing his journey, he wrote to the Rebbe for a blessing. Although in previous trips he had received an immediate answer, this time he had to wait for a reply.

As the date of his departure approached, Reb Yitzchak asked one of the Rebbe's secretaries for help. After speaking to the Rebbe, the secretary asked Reb Yitzchak for a detailed itinerary of the trip. When Reb Yitzchak forwarded the information to the Rebbe, the Rebbe responded: "Make the trip - but not right now."

Although this was the most profitable season for purchasing stamps and although he had already arranged meetings with prominent dealers. And postponing this trip will complicate the other journeys he had planned. Reb Yitzchak postponed his trip, for the Rebbe's Chassidim know, to follow all the Rebbe's instructions.

Nevertheless, the Rebbe's followers are not deterred simply because they don't comprehend his advice. Reb Yitzchak postponed his trip and canceled his appointments.

One need not be a devout believer in Divine Providence to appreciate the immense sense of relief felt by Reb Yitzchak and his family when they heard the shocking news that weekend. A severe earthquake had struck Managua, Nicaragua's capital, causing thousands of casualties and tremendous damage. "And I had been booked in a downtown hotel there," Reb Yitzchak thought with a shudder.

As time passed and the airport at Managua opened again to commercial traffic, Reb Yitzchak considered making his journey. His family was apprehensive. "The city is still plagued by widespread theft and plundering," they argued. But Reb Yitzchak felt optimistic. "The Rebbe did not disapprove of the trip entirely," he told them. "He merely suggested that I postpone it."

Reb Yitzchak was further encouraged by the Rebbe's prompt blessing to reschedule the trip.

Reb Yitzchak was not prepared for the vast destruction in the streets of Managua. Collapsed buildings and mounds of rubble littered the city. Countless homeless wandered aimlessly, making its familiar districts seem foreign even to a frequent visitor.

With great difficulty and anxiety, Reb Yitzchak made his way to the Central Post Office. In contrast to his somber expectations, he was astounded to find the huge building standing erect, almost untouched by the earthquake. Quickening his step, he proceeded to the room of an official with whom he often did business.

As he opened the door, the official jumped up with a start. “Goodness! What a surprise!” he exclaimed with delight. “I hadn't expected any stamp dealer to come here now!”

After a friendly exchange, Reb Yitzchak began to talk business. However, the local man stopped him. “As you see, the city is in a state of upheaval. It will be some time until it is rebuilt. The stamp business is obviously not an immediate priority. You are a trustworthy dealer and we've always worked well together. Help yourself to any stamps you require. We'll be in touch about the price and payment schedule at a future date.”

“That trip to Nicaragua was the most profitable I have ever made,” concluded Reb Yitzchak.

~ * ~

ממכתב משלהי אלול, הי'תשי"ג:
לפרנסה בהצלחה

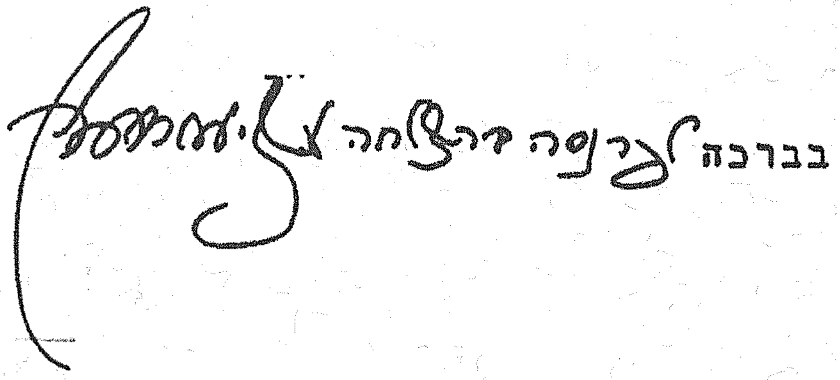

מכתב מימי הסליחות, הי'תשי"ח:
לבריאות ולפרנסה

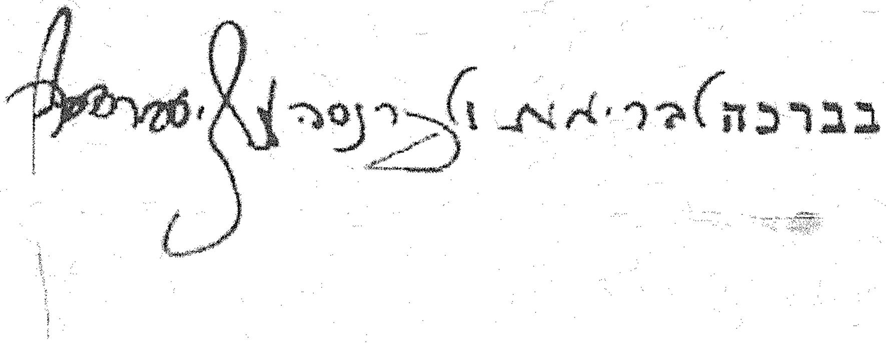

Presented here are two signatures from letters of the Rebbe, to the Bar Mivtzah boy's great grandfather Rabbi Aaron Nemes, where the Rebbe adds in his holy handwriting prior to his signature, blessings regarding his livelihood.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב״ה, יג׳ טבת תשט״ו
ברוקלין

הרה״ח אי״א נו״נ כו׳
מוהר״ר אהרן שי׳

שלום וברכה!

אין ענטפער אויף אייער בריף, אין וועלכען איר שרייבט וועגען דער השתדלות צו באקומען שאדען ערזאץ.

השי״ת זאל געבען זיין הצלחה אין אלע אייערע ענינים, אז איר זאלט האבען פרנסה בהרחבה, און קענען פארגרעסערען אייערע שיעורים קבועים בתורת הנגלה וגם בתורת החסידות, און בקרוב אויך אנזאגען גוטע בשורות וועגען א פאסענדען שידוך פאר אייער זון יצחק שי׳.

בברכה לבריאות הנכונה לזוגתו תחי׳
המחכה לבשו״ט

A letter to the Bar Mivtzahs Great Grandfather regarding the grandfather of the Bar Mivtzah Reb Yitzchak , "*…and in the near future also be able to report good news regarding a suitable fiancée for your son Yitzchak…*"

ממכתב מי"א ניסן, ה'תשי"א (המכתב עצמו נדפס באג"ק חלק ד' ע' רמ"ה):
בברכת חג כשר ושמח וברכת מזל טוב להולדת נכדתו תי'. ויגדלוה, לתורה לחופה ולמע"ט, הורי' שי' – ועיניו ועיני זוג' תי' רואות בכולם רוב נחת ועונג [חי"ק]

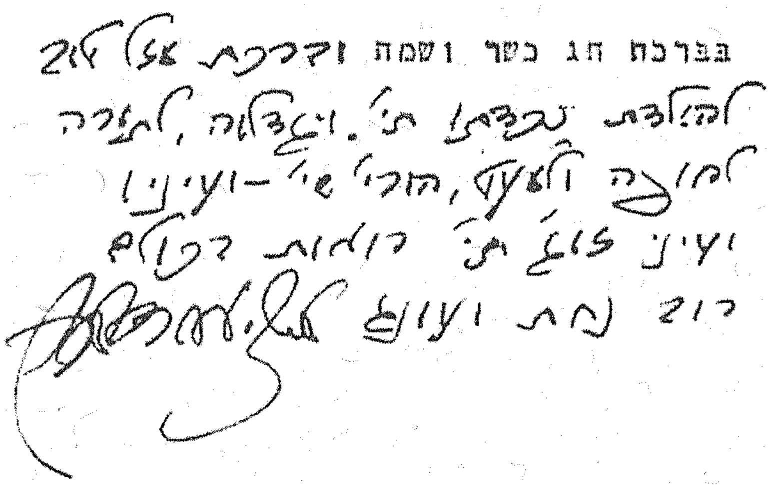
בברכת חג כשר ושמח וברכת מזל טוב
להולדת נכדתו תי'. ויגדלוה, לתורה
לחופה ולמע"ט, הורי' שי' - ועיניו
ועיני זוג' תי' רואות בכולם
רוב נחת ועונג

An outstanding addition to a letter of the Rebbe in his holy handwriting, to the great grandfather of the Bar Mivtzah boy "...*With the Blessing of a Kosher and happy Pesach and with the blessing of Mazel Tov on the birth of your granddaughter. May you raise her to Torah, Chupa [=marriage] and good deeds, her parents and you and your wife, sees in all of them a lot of Nachas and pleasure...*"

RABBI I. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN, N. Y.
SLOCUM 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה, כ"ה תשרי, תש"א
ברוקלין

אל מר יצחק שי'

שלום וברכה!

על פי התורה הנה אותם המאכלים שצריך האדם לאכול בדרך רפואה בעת החולי הוא צריך לאכול ואכילתו זאת היא מצוה גמורה, והנני אומר לו שיאכל כל מה שיתנו לו, והשי"ת ישלח לו רפואה ויחזקהו ויאמצהו והוריו יחיו יגדלו אותו ואת אחותו תחי' לתורה חופה ומעשים טובים מתוך פרנסה בהרחבה.

המברכו

A letter from the Previous Rebbe regarding the health of the Grandfather of the Bar Mivtzah "*According to the Torah, those foods which a person needs to eat, for healing during sickness, he has to eat and this eating is a definite commandment, and here I am telling you to eat all that they give you to eat…*"

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Office Address:
Lubavitch, 770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ב"ה, כ"ב כסלו תשי"ב
ברוקלין.

האברך מר יצחק שי'

שלום וברכה!

זיינער צייט האב איך ערהאלטען אייער בריף אין וועלכען איר בעט א ברכה, און האָב איך דענסטמאָל איבערגעגעבען דורך הרב הדקוב שי' מיין ברכה-אז אלעס זאָל זיין להצלחה, און איך האָף צו הערען פון אייך א בשורה טובה אין דעם. ~~[illegible]~~ איר קענט איבערגעבען אלעס דייטליך צו הרב הדקוב שי'.

איך שיק אייך נאָך אמאל מיין ברכת הצלחה אין אייערע ענינים, און עס זאָל זיין אלעס ווי מיר האבען אָפּגערעדט, אלעס בשמחה.

בברכה

A letter from the Rebbe to the Grandfather of the Bar Mivtzah boy "…*I am sending you once more my blessing for success in all your endeavors, and it should all be like we agreed, all with joy…*"

Part 2:

~ In Fire and Water ~

In the year 5731 the Rebbe instructed the grandfather of the Bar Mivtzah boy, Reb Yitzchak Nemes, to relate the story of how he and his father arrived to America during World War Two, to Rabbi Nissan Mindel, to be printed in the "Shmussen Mit Di Kinder" (the Yiddish version of "Talks and Tales).

The story was printed in four installments, and they are presented here in their original Yiddish.

אין פייער און וואַסער

(אַ רייזע קיין אַמעריקע אין דער צייט פון דער צווייטער וועלט־מלחמה)

א.

ווינטער אין יאָר 1941 האָבן שוין די דייטשן געהערשט אין די באַלטישע לענדער, ליטע, לאַטוויע און עסטאָניע. בלויז אַ שטרעקע וואַסער — דער פינישער ים־אויסגוס, וואָס איז אין געוויסע ערטער נישט מער ווי צען מייל ברייט — האָט אָפּגעטיילט פינלאַנד פון עסטאָניע. פינלאַנד און שוועדן זיינען געווען „ניטראַל" און האָבן נישט אָנטייל גענומען אין דער מלחמה, אָבער די אידן אין די דאָזיקע לענדער, וויסנדיק ווי אַזוי די דייטשע מערדער האָבן זיך פאַרלייגט צו אויסמאָרדן די אידן אונטער זייער הערשאַפט, האָבן איבערגעלעבט טויט־שרעק, זייענדיק אַזוי נאָענט צו די פון־די־דייטשן־אָקופּירטע באַלטישע לענדער.

יצחק איז געווען אַ בחור'ל אין בר־מצוה־עלטער, ווען זיינע עלטערן האָבן באַשלאָסן צו פאַרלאָזן די פינישע הויפּטשטאָט העלסינקי, און זוכן אַ מקום־מקלט אין אַמעריקע.

יצחק'ס פאָטער איז געווען אַן אָנגעזעענער סוחר און כלל־טוער אין פינלאַנד. זינט עס איז אויסגעבראָכן די מלחמה און געציילטע אידישע פליטים האָבן גענומען אָנקומען אין העלסינקי, האָט ער זיך פאַרנומען מיט הצלת־נפשות. די אידישע פליטים זיינען געקומען אין שיפן און שיפלעך, אָן דאָקומענטן און בעירום ובחוסר כל. יצחק'ס פאָטער האָט געשטורעמט אין די רעגירונגס־אַנשטאַלטן און געפאָדערט, אַז דאָס פינישע פאָלק, וואָס האָט געהאַט אַ טראַדיציע פון פרייהייט און מענטשן־פריינטלעכקייט, זאָל אַריינלאָזן די אידישע פליטים, וועלכע האָבן זיך קוים מיט לעבן געראַטעוועט פון די דייטשע נעגל. און נאָכדעם ווי עס איז אים געלונגען צו באַקומען פאַר זיי די דערלויבעניש צו פאַרבלייבן אין פינלאַנד, האָט מען ערשט געדאַרפט שאַפן די פינאַנציעלע מיטלען אויסצוהאַלטן זיי מיט שפייז, קליידונג און אַ דאַך איבערן קאָפּ.

דער ווינטער פון 1941 האָט זיך געהאַלטן ביים ענדיקן. דער באַלטישער ים און פינישער אויסגוס זיינען געווען פאַרפרוירן און די דייטשן האָבן אָפּגעשלאָסן דעם סקאַנדינאַווישן האַלב־אינזל פון אייראָפּעיאישן קאָנטינענט. קיין נייע אידישע פליטים זיינען שוין מער ניט געקומען אין פינלאַנד. יצחק'ס פאָטער האָט באַשלאָסן, אַז עס איז געקומען די צייט צו טראַכטן וועגן זיך, זיין פרוי און זייערע צוויי קינדער, אַ טאָכטער און אַ זון. ער האָט באַקומען אַמעריקאַנער וויזעס פאַר זיין משפחה און כ"ד אדר (מערץ 26) זיינען זיי געקומען אין פעטסאַמאָ, אַ האַפן־שטאָט אין צפון־פינלאַנד, לעבן מורמאַנסק. דאָ האָבן זיי זיך געזעצט אויף אַ פינישער שיף „קאַראָלינאַ טהאָרדען", וואָס האָט זיי געזאָלט ברענגען אין אַמעריקע אין אַ 12 טעג. ניט קוקנדיק וואָס פעטסאַמאָ, ווי מורמאַנסק, געפינען זיך נאָענט צום קאַלטן אַרקטישן ים, זיינען אָבער די האַפנס געווען אָפן פאַר אַ שיפן־פאַרקער אַ גאַנץ יאָר, אַ דאַנק דער ווירקונג פון „גאָלף־שטראָם", וואָס האָט געבראַכט וואַרעמע וואַסער און לופט אין דעם צפון־אַטלאַנטישן אָקעאַן.

יצחק'ס פאָטער איז געווען אַ פאַרמעגלעכער סוחר. במשך פון די פיל יאָרן, ווען די הצלחה האָט געשיינט און די געשעפטן זיינען געגאַנגען גוט, האָט ער אָפּגעשפּאָרט אַ היפּשן פאַרמעגן, וואָס עס איז אים איצט געלונגען מיטצונעמען מיט זיך.

די שיף איז געווען הויפּטזעכלעך אַ פראַכט־שיף, נאָר האָט אויך געפירט אַ צאָל פּאַסאַזשירן. יצחק'ס משפחה איז געווען די איינציקע אידישע משפחה צווישן די 69 פּאַסאַזשירן — ס'רוב פינישע עמיגראַנטן, וואָס זיינען געפאָרן באַזעצן זיך אין אַמעריקע.

ב.

פאַר יצחק'ן איז דאָס געווען די ערשטע רייזע איבערן ים, און ער האָט זיך ניט געקענט אָפּחאינדערן פון די מעכטיקע וועלן באַדעקט מיט שוים, וועלכע האָבן געוויגט די שיף ווי אַ וויגעלע, אַרויף און אַראָפּ און פון זייט צו זייט. דערביי האָט די שיף אָפט אַרויסגעלאָזט אַ טיפן קרעכץ, ווי זי וואָלט באַדויערט איר הילפלאָזיקייט אין דעם שטורמישן, ברוגז'דיקן אָקעאַן.

ווי יונג יצחק איז געווען, האָט ער שוין פאַרשטאַנען, אַז אויך דאָס לעבן פון אַ מענטש איז ווי אַ שיף אין אַ שטורמישן ים.

ווען ער האָט נאָר געהאַט פרייע צייט — צווישן די שטונדן וואָס ער האָט פאַרבראַכט

מיט זיין פאטער אין תורה־לערנען — האט זיך יצחק ארויפגעכאפט אויפן אויבערשטן דעק פון דער שיף, אדער איז ארויף אויף דעם קאפיטאנ׳ס „בריק״. פון דארט האט ער געהאט אן אומבאגרענעצטן בליק ארום און ארום, און ער איז ניט מיד געווארן פונעם פרעכטיקן בילד. ספעציעל האט יצחק באוואונדערט די „פיארדן״ פון דעם נארוועגישן ברעג, וואו דער ים האט זיך אריינגעשניטן צווישן די הויכע בערג און פעלזן, און דער גאנצער ברעג האט אויסגעזען ווי א ריזיקע קאם מיט שארפע ציינער, וועלכע שטארצן ארויס אין די וואסערן. די ריזיקע וועלן ווארפן זיך אויף די פעלזן מיט אימפעט און גערויש און פאלן צוריק אין אנמאכט, צעקלאפט און פארוואנדלט אין א פארע, אבער באלד נעמען זיי זיך ווידער ווארפן אויף די פעלזן, אין אן אומאויפהערלעכן קאמף צווישן ים און יבשה.

אזוי זיינען אדורך די ערשטע צוויי טעג, אין אויפן דריטן טאג איז שוין די שיף פארבייגעפארן דעם נארוועגישן ברעג און איז אריין אין די ברייטע אפענע וואסערן פון צפון־אטלאנטישן אקעאן.

פארנאכט־צו איז יצחק ארויף אויפן „בריק״ פון דער שיף. ער האט געוואלט זען ווי די זון פארגייט הינטערן האריזאנט, דארט וואו הימל און ערד קומען זיך צוזאמען. אויפן בריק לעבן אים איז געשטאנען א פינישער פארמער, וועלכער האט אויך, ווייזט אויס, געהאט דעם זעלבן געדאנק. דער הימל איז אבער געווען באדעקט מיט געדיכטע וואלקנס און די זון האט זיך ניט באוויזן. ארום און ארום איז געווען וואסער. קיין שיף האט זיך נים געזען; ס׳איז געווען מלחמה־צייט און די ים־וועגן זיינען געווען פארלאזן. ערגעץ וואו האבן זיכער געלויערט דייטשע אונטערוואסער־שיפן, וועלכע האבן געזונקען יעדע שיף פון זייערע קעגנער אדער פון לענדער פריינטלעך צו זייערע קעגנער. די דייטשן האבן געשאפן א פולשטענדיקע בלאקאדע און האבן זיך ניט גערעכנט אויך מיט „נייטראלע״ שיפן.

עס איז געווארן טונקעלער. און יצחק האט זיך געכאפט, אז ער האט נאך ניט געדאוונט מנחה. ער האט איבערגעלאזן דעם פינישן פארמער אויפן בריק, און איז אראפ אונטן אין זיין קאבינע און האט זיך געשטעלט דאווענען מנחה.

ג.

יצחק האט קוים פארענדיקט שמונה־עשרה, ווען עס האט זיך פלוצלונג דערהערט א הילכיקער טראך־טא־ראַ־ראך איבער אויפן דעק, און באלד עטלעכע אויפרייסן, געשרייען, א ליפערי, א געוואלדיקער טומל...

יצחק האט נאך אין ערשטן מאמענט ניט באגריפן וואס דא איז פארגעקומען. ער האט אבער געוואוסט, אז ער דארף כאפן און אנטאן זיין רעטונגס־העמד און ארויפלויפן אויפן דעק.

ערשט שפעטער האט זיך יצחק דערוואוסט, וואס עס האט פאסירט. מ׳האט געזאגט, אז דער קאפיטאן האט געמאכט א פאטאלן טעות און איז אריינגעפארן אין ענגלישע וואסערן, און אפשר האט דער שטורמישער ווינט פארטראגן די שיף אהין. יעדנפאלס, האט פלוצלונג אויפגעטויכט א דייטשער קריגס־עראפלאן פון די וואלקנס און האט גענומען באשיסן די שיף און ווארפן באמבעס. די ערשטע זאך איז דער בריק אויפגעריסן געווארן און איז אוועק מיטן רויך. דער פינישער פארמער, וועלכער איז געשטאנען אויפן בריק לעבן יצחקן, איז געווען דער ערשטער קרבן. ווען יצחק וואלט ניט פארלאזן דעם בריק צו דאווענען מנחה, וואלט ער אויך זיכער פארלוירן זיין לעבן.

אין עטלעכע מינוט איז די שיף ארומגעכאפט געווארן פון פלאמען פייער. אלע רעטונגס־שיפלעך זיינען צעשמעטערט געווארן פון דעם עראפלאן.

דער שיפס־קאפיטאן האט באוויזן ארייסצושיקן א הילפס־רוף (S. O. S.). ער האט באפוילן אלע פאסאזשירן אנצוטאן זייערע רעטונגס־העמדלעך און פארזאמלען זיך אויפן אויבערשטן דעק. די מאטראסן און א טייל פאסאזשירן האבן זיך באמיט אויסצולעשן די פייערן, וועלכע האבן געברענט אין פארשיידענע טיילן פון דער שיף. ווען אלע באמיאונגען אויסצולעשן די פלאמען זיינען דורכגעפאלן, האט דער קאפיטאן ארויסגעגעבן א באפעל צו זיין גרייט צו ווארפן זיך אין וואסער.

דער שטורעם אויפן ים איז געווען זייער גרייס. עס וואלט נים מעגלעך געווען צו האלטן זיך אויפן וואסער מער ווי א 5 אדער 10 מינוט. אבער קיין אנדער אויסוועג איז ניט געווען. די פלאמען אויף דער שיף האבן זיך געהאלטן אין אויסשפרייטן...

אין לעצטן מאמענט, ווען די פארצווייפלטע פאסאזשירן האבן שוין געקוקט דעם טויט אין די אויגן, האט זיך באוויזן א קליינע ענגלישע קריגס־שיף, א „קארוועט", וואס האט געטראגן דעם נאמען „פרעזידענט רוזוועלט". די קריגס־שיף, וואס האט פאטרולירט די ענגלישע וואסערן ארום די „פארא־אינזלען", האט זיך צום גליק געפונען ניט ווייט פון דער קאטאסטראפע. האבנדיק אויפגעכאפט דעם פארצווייפלטן הילפס־רוף, האט זי זיך מיט דער פולסטער שנעלקייט געלאזט אין דער ריכטונג פון דער ברענענדיקער שיף.

די ענגלישע מאנשאפט האט זיך פלייסיק גענומען פאר דער רעטונגס־ארבעט. זייערע רעטונגס־שיפלעך, וועלכע זיינען שנעל ארונטערגעלאזן געווארן אין וואסער, האבן ארויפגענומען אלע פאסאזשירן פון דער ברענענדיקער שיף און אריבערגעפירט צו דער קריגס־שיף.

יצחק מיט זיינע עלטערן האבן זיך מיט פרייד ארומגענומען און האבן זיך געהאלזט און געקושט, פונקט ווי די אנדערע פאסאזשירן וועלכע זיינען געראטעוועט געווארן און האבן זיך פאראייניקט מיט זייערע משפחות. אבער יצחק'ס שוועסטער איז ניט געווען צווישן די געראטעוועטע. מיט א שרעקלעכער פארצווייפלונג האבן זיי געזוכט און נאכפרעגן זיך אויף איר. אבער קיינער האט זי ניט געזען.

אין דעם מאמענט האט זיך איבן דעק פון דער ברענענדיקער שיף באוויזן א פינישער מאטראס, א פארשווארצטער און פארדרייכערטער מאשיניסט, וועלכער האט אויף זיינע הענט געטראגן דעם קערפער פון א באוואוסטלאז יונג מיידל. יצחק'ס שוועסטער. ביידע זיינען באלד אריבערגעפירט געווארן אויף דער ענגלישער שיף און מ'האט גענומען אפמינטערן דאס יונגע מיידל. יצחק'ס שוועסטער איז געקומען צו זיך און אין אלעמענס אויגן האבן זיך באוויזן טרערן, טרערן פון פרייד און דאנקבארקייט צום אייבערשטן.

דער נס וואס האט פאסירט מיט יצחק'ס שוועסטער איז געווען ניט קלענער ווי דער נס וואס האט פאסירט מיט יצחק'ן. איר קאבינע איז געווען אויפן אונטערשטן דעק, ניט ווייט פון דער מאשין־קאמער. א באמבע האט איינגעריסן לעבן דער מאשין־קאמער און האט צעשטערט אויך די קאבינע. יצחק'ס שוועסטער איז פון דעם איינרייס געבליבן ליגן אין א באוואוסטלאזן צושטאנד אונטער דער אימגעווארפענער טיר פון דער קאבינע, און וואלט זיכער דערשטיקט געווארן פון רויך. צום גליק האט איינער פון די מאשיניסטן, לויפנדיק פון דער מאשין־קאמער, באמערקט א פוס, וואס האט ארויסגעשטעקט פון דער צוזאמענגעפאלענער קאבינע. ער האט ארויסגעשלעפט דעם באוואוסטלאזן קערפער און געבראכט אויפן דעק, און אזוי ארום געראטעוועט דאס יונגע מיידל פון א זיכערן טויט.

גרויס איז געווען די פרייד פון די געראטעוועטע. יעדער איינער האט געהאט עפעס צו דערציילן ווי אזוי ער איז ניצול געווארן.

„און מיך האט געראטעוועט די מנחה", האט יצחק געזאגט. און ער האט געוואוסט, אז ער וועט שוין קיינמאל אין זיין לעבן ניט פארפעלן צו דאווענען א מנחה.

.2

דער ארט וואו די קאטאסטראפע איז פארגעקומען איז געווען ארום 15 מייל פון די „פעראו״־אינזלען, און אהין האט די ענגלישע קריגס־שיף אפגעפירט די פאסאזשירן, וועלכע זיינען געראטעוועט געווארן פון דער געזונקענער שיף.

די פעראו־אינזלען איז א גרופע פון 18 קליינע, פעלזיקע אינזלען אין צפון־אטלאנטישן אקעאן. זיי געפינען זיך האלב־וועג צווישן דעם שאטלענדישן ברעג פון ענגלאנד און איסלאנדישן אינזל, און ארום 400 מייל פון נארוועגיע.

די באפעלקערונג, וועלכע ציילט היינט ארום 38.000, שטאמט פון די נארוועגישע ים־רייזנדע (די „וויקינג״), וועלכע האבן באזעצט די אינזלען מיט ארום 1200 יאר צוריק. זייער שפראך איז ענלעך צו נארוועגיש און שוועדיש. די וואוינען הויפטזעכלעך בא די פלאכע ברעגן און פארנעמען זיך מיט פישפאנג און פארמעריי. א טייל פון די האדעווען שעפסן. א צוגאב־פרנסה האבן פיל פון זיי אויך פון די ים־פייגל וועלכע קומען דא אין די טויזנטער צו נעסטן אין די פעלזן זומערצייט. דרייסטע יונגוואוג קלעטערן אויף די שארפע פעלזן צו כאפן די פייגל און אויסקלייבן זייערע אייער, זארגנדיק דערביי ניט צו פארניכטן די נעסטן און איבערצולאזן אייער, כדי ניט צו פארניכטן אדער פארטרייבן די פייגל. די פעדערן און פוך פון די פייגל דינען זיי פאר קישנס אוןווארעמע ווינטער־דעקעס.

א צווייג פון דעם גאלף־שטראם , וואס פליסט פארביי דעם שאטלענדישן ברעג, ברענגט ווארעמע לופט אויך צו די דאזיקע אינזלען, און צוזאמען דערמיט אויך פיל וואלקנס און רעגנס. דא רעגנט 200 טעג אין יאר (מיט 60 אינטשעס וואסער).

דער ים ארום די אינזלען איז שטענדיק א שטורמישער; שיפן מיידן זיי אויס. אזוי ארום זיינען די אינזלען פארווארפן און אפגעזונדערט פון דער גאנצער וועלט. לויט איין מיינונג שטאמט דער נאמען פון די אינזלען פון ענגלישן ווארט „פאר״, „ווייט״, און דאס מיינט — „די ווייטע אינזלען״. לויט אן אנדער מיינונג שטאמט דער נאמען פון סקאנדינאווישן ווארט „פאאר״, „שעפסן״ — די „שעפסן־אינזלען״. ביידע נעמען זיינען צוגעפאסט, ווארום אויף די גרינע פעלדער, בערג און טאלן פאשען זיך שעפסן מיט לאנגע, וואלענע פעלצן, ברוינע, שווארצע און גרויע. די שעפסן גיבן די איינוואוינער פלייש און וואל אויף קליידער.

די אינזלען געהערן צו דענמארק און האבן

זייער אייגענע פארוואלטונג. ווען עס איז אויסגעבראכן די צווייטע וועלט־מלחמה, און די דייטשן האבן פארכאפט דענמארק, האבן די ענגלענדער פארנומען די פעראו־אינזלען און געגרינדעט דארט א מיליטערישע באזע פאר זייערע קריגסשיפן. די ים־באזע איז געווען סטראטעגיש זייער וויכטיק פאר די ענגלענדער צו באשיצן אירע ברעגן פון דייטשע קריגסשיפן, אונטערוואסער־שיפן און עראפלאנען. גלייכצייטיק זיינען די אינזלען געווארן א וויכטיקער מקור פון שפייז פאר די ענגלענדער אין די מלחמה־יארן. אין יענער צייט, ווען ענגלאנד איז געווען אפגעשניטן דורך דער דייטשער בלאקאדע, איז פיש געווען איינער פון די וויכטיקסטע שפייזן פאר די ענגלענדער. די פעראו־אינזלען האבן צוגעשטעלט 75 פראצענט פון דעם ענגלישן פיש־פארברויך. די ברַאווע פישערלייט פון דעם אינזל האבן געהאט פרנסה בהרחבה, וואס האט זיי דערמעגלעכט צו פארבייטן זייערע אלטמאדישע פישער־שיפלעך אויף מאדערנע. דאס איז זיי אבער נישט לייכט אנגעקומען. זיי האבן אין דער צייט פון דער מלחמה פארלארן א דריטל פון זייערע פישער־שיפן און 160 פישערלייט.

ווען יצחק מיט זיינע עלטערן און שוועסטער זיינען אנגעקומען אין טארסהאוון, די הויפטשטאט וועלכע געפינט זיך אויפן גרעסטן פון די פעראו־אינזלען — „סטריימאי”, זיינען זיי געווען די ערשטע אידן וועלכע האבן באטראטן די דאזיקע „ווייטע אינזלען”. ווייזט אויס, אז די השגחה־עליונה האט געוואלט, אז אויך אויף דעם טייל פון דער ערד זאלן קומען אידן און אויסלייטערן (מטהר זיין) די לופט דורך די הייליקע אותיות פון תורה און תפילה. יצחק און זיינע עלטערן און שוועסטער האבן דאס פארשטאנען, בפרט אז זיי זיינען מיט אזויפיל נסים געראטעוועט געווארן און געבראכט געווארן אין די דאזיקע פארווארפענע אינזלען. זיי האבן געפילט א טיפע דאנקבארקייט צום אויבערשטן און האבן זייער געוואלט אויסדריקן זייערע געפילן אויף א פאסנדן אופן. ליידער אבער זיינען זיי געראטעוועט געווארן ווי זיי גייען און שטייען, בלויז מיט די קליידער וועלכע זיי האבן געטראגן. טלית און תפילין, און די אלע הייליקע ספרים וועלכע זיי האבן מיטגעפירט, זיינען צוזאמען מיט זייערע אנדערע ווערטפולע זאכן געזונקען מיט דער שיף. זייער פרייד מיט זייער ראטונג איז דעריבער געווען אויסגעמישט מיט טרויער און זארג, ווי זיי וועלן דורכמאכן די קומענדיקע טעג און וואכן, און ווער ווייס ווי לאנג, צווישן פרעמדע און אומבאקאנטע מענטשן...

.3

כמעט די גאנצע באפעלקערונג פון דעם אינזל איז ארויסגעקומען צו באגעגענען די געראטעוועטע פאסאזשירן. די ארטיקע איינוואוינער האבן ארויסגעוויזן אויסערגעוויינלעכע פריינטשאפט צו די ניי־געקומענע, זיי האבן געבראכט שפייז אוןווארעמע דעקעס און קליידער און יעדערער פון זיי האט זייער פריינטלעך איינגעלאדן א געראטעוועטע משפחה צו זיך אהיים.

גלייך בים ארפגיין פון דער שיף האבן יצחק'ס עלטערן באמערקט אן אלטן פישערמאן, וועלכער איז ארומגעגאנגען צווישן די געראטעוועטע, ווי ער וואלט אימיצן געזוכט. דערזעענדיק די אידישע משפחה, האט זיין געזיכט אויסגעשטראלט פון פרייד. ער איז צוגעגאנגען צו יצחק'ס פאטער, אים דערלאנגט די האנט, און ווארעם באגריסט אין זיין מוטער־שפראך. וואס איז געווען ענלעך צו שוועדיש. יצחק'ס פאטער, וועלכער האט געקענט שוועדיש, האט זיך געקענט צוזאמענריידן מיט דעם פישערמאן.

דער פישערמאן האט זיי דערקלערט, אז ער געהערט צו א פרומער קריסטלעכער סעקטע, וועלכע האלט זייער פון תנ"ך. די מיטגלידער פון דער סעקטע זאגן תהלים אלע טאג און גלויבן, אז די אידן זיינען דאס אויסדערוויילטע פאלק, „ג־ט'ס פאלק”, ווי ער האט זיך אויסגעדריקט. גראדע יענעם פרימארגן, דערציילט ווייטער דער פישערמאן, האט ער געלייענט פסוקים פון תהלים, פון וועלכע ער האט פארשטאנען, אז עס דארפן קומען אידן אויף דעם אינזל. ווען עס האט זיך פארשפרייט די ידיעה, אז א שוועדישע שיף איז געזונקען געווארן נית ווייט פון די אינזלען און די געראטעוועטע פאסאזשירן ווערן געבראכט אין טארסהאוון, האט ער גענומען א לאמטערנע און איז צוזאמען מיט די אנדערע איינוואוינער ארויסגעגאנגען באגעגענען זיי. ער האט פאר זיי צוגעגרייט א גאנצע הויז, און וועט זארגן פאר אלע זייערע באדערפענישן אזוי לאנג ווי זיי וועלן זיין אויף דעם אינזל. ער האלט דאס פאר אן אויסערגעוויינלעכן

זכות, און ער האָט שטאַרק געבעטן יצחק'ס פֿאָטער אָנצונעמען זיין גאַסטפֿריינטלעכקייט.

יצחק'ס פֿאָטער האָט אים האַרציק באַדאַנקט און גערן אָנגענומען זיין איינלאַדונג.

די הויז וואָס דער פֿישערמאַן האָט איבערגעגעבן צו „ג־ט'ס קינדער", ווי ער האָט זיי גערופֿן, איז געווען אַן אַלטע שטיינערנע הויז, ווי אַ סך אַנדערע היזער אויף דעם אינזל, אָבער אַ באַקוועמע און זויבערע. דאָס הויז האָט באַלאַנגט צו זיין ברודער'ס זון, וועלכער איז אַוועק אויף מלחמה און האָט עס איבערגעלאָזט צו אים. ער, דער אַלטער פֿישערמאַן אַליין, איז אַוועק וואוינען ערגעץ אַנדערשוואו און האָט איבערגעלאָזט דאָס גאַנצע הויז פֿאַר די געסט. אַלץ איז געווען ציכטיק ריין. האָלץ און קוילן איז געווען צוגעגרייט צו הייצן דעם אויוון. אין קעלער האָט ער געהאַט אַ זאַפּאַס מיט געטריקנטע און געראויכערטע שעפּסן־פֿלייש...

ווען ער האָט געהערט פֿון זייערע אידישע געסט, אַז די אידישע דינים דערלויבן זיי צו עסן בלויז אַזעלכע זאַכן וועלכע זיינען כשר, האָט ער אויפֿמערקזאַם אויפֿגענומען אַלע פּרטים. יעדן פֿרימאָרגן איז ער געקומען איינהייצן דעם אויוון. דערביי האָט ער זיי געבראַכט קאַרטאָפֿלעס, שוואַרץ ברויט, פֿרישע פֿיש און הערינג, און נאָך אַזעלכע זאַכן. ער האָט זיי אויך באַזאָרגט מיט נייע כלים. ווייסנדיק וועגן דער רדיפֿות וואָס עס הערשט דאָ צוליב דער מלחמה, איז ניט לייכט געווען פֿאַר דער אידישער משפּחה אָנצונעמען די גאַסטפֿריינטלעכקייט פֿון דעם אַלטן פֿישערמאַן. אָבער זעענדיק מיט וואָס פֿאַר אַ גוטהאַרציקייט און פֿרייד ער האָט דאָס זיי געגעבן, איז זיי פּשוט געווען שווער אים אָפּצוזאָגן.

די פֿריינטלעכקייט פֿון די איינוואוינער צו די גרויסטע פּאַסאַזשירן איז געווען אומגלויבלעך. דער מאַגיסטראַט האָט אַרויסגעגעבן אַ פֿאַראָרדענונג, אַז ווען אימיצער פֿון די פּליטים וועט וועלן עפּעס קויפֿן אין די געוועלבן, זאָל מען פֿון זיי קיין געלט ניט נעמען. און געבן אומזיסט אַלץ וואָס זיי דאַרפֿן. טראָץ דעם וואָס עס איז געווען אַ מאַנגל אין פֿאַרשידענע פּראָדוקטן, צוליב דער מלחמה און דער דייטשער בלאָקאַדע, האָבן די איינוואוינער זיך געטיילט מיט די פּליכטלינגע אַלץ וואָס זיי האָבן געהאַט.

מילא, פאַר די אַנדערע פליטים — ס׳רוב פון די פינישע פויערים, וועלכע זיינען געפאַרן זיך באַזעצן אין אַמעריקע — איז די לאַגע געווען בעסער ווי זיי האָבן דערוואַרטעט. זיי האָבן געהאַט אַ דאַך איבערן קאָפּ, און האָבן ניט געדאַרפט הונגערן, און זיינען געווען צווישן „אייגענע" און פריינטלעכע פויערים. אָבער פאַר דער אידישער משפחה איז דער מצב געווען אַ גאַנץ טרויעריקער: ניט קיין טלית און ניט קיין תפילין, ניט קיין סידור און ניט קיין חומש. דאָס איז דאָך קיין לעבן ניט! און ווער ווייס, ווי לאַנג מ׳וועט זיך דאַרפן וואַלגערן אויף דעם פאַרוואָרפענעם אינזל?

באַלד צומאָרגנס איז געקומען זיי באַזוכן דער קאָמענדאַנט פון דער ענגלישער באַזע און האָט זיי געפרעגט מיט וואָס ער קען זיי אַרויסהעלפן.

„וואָס ס׳איז שייך אונזערע מאַטעריעלע באַדערפענישן, פעלט אונז גאָרניט", האָט יצחק׳ס פאָטער אים געזאָגט. „אָבער מיר זיינען אידן, און פרומע אידן, און עס פעלט אונז אַלץ וואָס מיר נויטיקן זיך פאַר אונזער גייסטיק לעבן". דערביי האָט יצחק׳ס פאָטער געבעטן דעם קאָמענדאַנט צו טעלעגראַפירן קיין ענגלאַנד און פאַרבינדן זיך מיט דעם הויפט־ראַבינאַט אין לאָנדאָן, און בעטן דרינגענד אַרויסשיקן אַ טלית און אַ פאָר תפילין, אַ סידור, חומש און משניות.

דער קאָמענדאַנט האָט העפלעך צוגעזאָגט צו טעלעגראַפירן, אָבער ער האָט זיי ניט געקענט צוזאָגן, אַז זייער בקשה וועט דערפילט ווערן.

„עס איז מלחמה־צייט... איך דאַרף אייך ניט דערקלערן..." האָט ער זיך פאַרענטפערט.

4.

ראש־חודש ניסן איז געקומען און האָט אָנגעזאָגט, אַז באַלד דאַרף אויך קומען דער ליבער יום־טוב פסח. קיין מצה און וויין, שוין אָפגערעדט פון אַנדערע פסח׳דיקע פראָדוקטן, האָבן זיי ניט געהאַט. זיי זיינען געווען די ערשטע און איינציקע אידישע משפחה אויף די אינזלען. עס איז געווען טרויעריק אויפן האַרצן.

אַכט טעג פאַר פסח, ניט דערוואַרטנדיק זיך אַן ענטפער פון דעם ענגלישן קאָמענדאַנט פון די אינזלען, איז יצחק׳ס פאָטער געגאַנגען צו אים אין דער הויפט־קוואַרטיר פון דער באַזע. ער האָט אים געבעטן צו טעלעגראַפירן צו איניקע קהילות, אין ענגלאַנד, פראַנקרייך, שוועדן און אַנדערע לענדער מיט דער בקשה דרינגענד אַרויסצושיקן מצה און אַנדערע פסח׳דיקע פראָדוקטן צו אַן עלנטער און איינזאַמער אידישער משפחה, וואָס איז געראַטעוועט געוואָרן פון אַ זינקענדיקער שיף, בעירום ובחוסר כל.

דער קאָמענדאַנט האָט צוגעזאָגט אַרויסצושיקן די ראַדיאָ־טעלעגראַמעס. ער האָט אָבער געהאַלטן פאַר זיין פליכט צו זאָגן זיי, אַז די אויסזיכטן אויף צו באַקומען שנעלע הילף מעבר־לים זיינען זייער שוואַכע. דערביי האָט ער זיי אַנפאַרטרויט, אַז 95 פראָצענט פון שיפן וועלכע זוכן דורכצורייסן זיך דורך דער דייטשער בלאָקאַדע, ווערן געזונקען פון דייטשע סובמאַרינען אָדער עראָפלאַנען.

עטלעכע טעג פאַר פסח האָט זיי צוגעשפילט דער מזל. יצחק׳ס מוטער איז געלונגען צו באַקומען אַביסל געטריקנטע ראָזשינקעס, וועלכע זי האָט איינגעווייקט אויף וויין פאַר די אַרבע־כוסות. אַביסל קאַרטאָפל און עטלעכע הינער־אייער האָט מען געקענט אָפ־

שפאַרן אויף פסח. און אַזוי האָט מען זיך געזעצט צו אַ כמעט־ליידיקן סדר־טיש, אין אַ טונקעלן צימער, שוואַך באַלויכטן פון אַ קעראָסין־לאָמפּ; די פענצטער געדיכט פאַרהאַנגען, ניט דורכצולאָזן אַ שטראַל פאַר דייטשע אויסשפּיר־עראָפּלאַנען. דער ערשטער סדר איז אויסגעפאַלן פרייטיק צו־נאַכטס.

עס איז טאַקע געווען „זמן חירותנו", דער יום־טוב פון באַפרייאונג פון גלות־מצרים, אָבער אויפן האַרצן איז געווען פינצטער און ביטער. איז מען דען ניט געווען אין אַ ביטערן גלות אין דעם מאָמענט, אין אַ פאַרוואָרפענעם אינזל? און די ווילדע דייטשע חי' אין געשטאַלט פון אַ מענטש האָט זיך געבאָדן אין אידיש בלוט פונקט ווי זיין עלטער־זיידע, דער פרעה מלך מצרים, און נאָך מער.

יצחק און זיינע עלטערן און שוועסטער האָבן זיך באַמיט צו פאַרטרייבן אַלע טרויעריקע געדאַנקען. פאָטער און זון האָבן געמאַכט קידוש אויף דעם ראָזשינקע־ווייַן, און יצחק האָט געפרעגט די „פיר קשיות" אויסנווייניק. טרערן האָבן אים געשטיקט, זאָגנדיק „מה נשתנה", און ווען ער האָט געדאַרפט זאָגן „הלילה הזה כולו מצה", בשעת עס איז ניט געווען אַ ברעקל מצה אויפן טיש, האָט ער זיך ניט געקענט איינהאַלטן און האָט זיך פאַנאַנדערגעוויינט. צוזאַמען מיט אים האָבן זיך אויך די אַנדערע באַגאָסן מיט טרערן.

„נו, גענוג, גענוג", האָט זיך דער פאָטער געבעטן. „ס'איז דאָך שבת און יום־טוב! לאָמיר ניט פאַרגעסן, אַז דער אויבערשטער האָט יעדן איינעם פון אונז און אונז אַלעמען צוזאַמען געוויזן אויסערגעוויינלעכע נסים און געראַטעוועט אונז פון אַ זיכערן טויט. ער וועט אונז אויך להבא נישט פאַרלאָזן. מיר מוזן זיין שטאַרק אין אונזער בטחון אין דעם אויבערשטן..."

ער האָט גענומען זאָגן די הגדה אויסנווייניק, וואָס ער האָט זיך געקענט דערמאָנען, און ער האָט אויך גענומען דערציילן פאַרשידענע זאַכן וועגן יציאת־מצרים, אַזוי אַז מ'האָט זיך באַלד פאַרגעסן וואו מ'געפינט זיך, און עס האָט זיך אויסגעדוכט אויפן מאָמענט, אַז מ'זיצט באַ שיין־געדעקטן סדר־טיש, מיט די פאַרצווייגטע זילבערנע לייכטער און אַנדערע זילבערוואַרג און קריסטאַל, באַ זיך אין הויז אין העלסינקי...

אַ קלאַפּ אין טיר האָט די צוריקגעבראַכט צו דער טרויעריקער קעגנוואַרט. יצחק האָט געעפנט די טיר, און עס איז אַריינגעקומען אַ באַאַמטער פון ענגלישן אַדמיראַליטעט. ער האָט העפלעך באַגריסט די אַנוועזנדע און האָט זיי מיטגעטיילט מיט אַן אויפריכטיקער שמחה:

„איך ברענג אייך גוטע נייעס. מאָרגן פרי (דעם 12טן אַפּריל) וועט אַנקומען אַ שוועדישע פאַסאַזשיר־שיף און וועט אויפנעמען אַלע געראַטעוועטע פאַסאַזשירן, און נאָך דעם זעלבן טאָג וועט זי אָפּפאָרן אויפן וועג קיין ריאָ־דע־זשאַנעירא. דאָס האָט די שוועדישע רעגירונג אויסגעפּועל'ט באַ די דייטשן, אַז די שיף זאָל קענען מאַכן די רייזע זיכערערהייט, נעמענדיק אין אַכט אַז שוועדן איז נייטראַל, און די פאַסאַזשירן זיינען בירגער פון נייטראַלע לענדער, ווייל אַלע געראַטעוועטע זיינען דאָך שוועדישע און פינישע בירגער. אָבער אַזוי ווי ענגלאַנד און אַמעריקע זיינען אין קריג מיט דייטשלאַנד, האָט די דייטשע מאַכט ניט געוואָלט דערלויבן די שיף צו פאָרן קיין אַמעריקע. דעריבער וועט איר אַלע דאַרפן פאָרן קיין ריאָ־דע־זשאַנעירא אין בראַזיל. דאָרט וועט איר זיך שוין אַן עצה געבן, ווי צו קומען אין אַמעריקע. עס פרייט מיר זייער אייך איבערצוגעבן די דאָזיקע גוטע נייעס".

דער באַאַמטער האָט זיך פאַרגעזעגנט און געזאָגט „אַ גוטע נאַכט" און איז אַוועק.

.5

די נייעס וועגן דער שיף, וואס וועט זיי אויסלייזן פון דעם גלות אויף די פארוואר־פענע אינזלען און ברענגען צווישן אידן, האט אויפן ערשטן מאמענט שטארק דערפרייט די איינזאמע אידישע משפחה'לע. באלד איז אבער יצחק'ס פאטער געווארן ערנסט פאר־טראכט, און אויף זיין געזיכט האט זיך ווי אויסגעשפרייט א שאטן.

„שבת...” האט ער א זאג געגעבן, „שבת קומט די שיף, און שבת פארט זי אפ. שבת... ווי זעצט מען זיך אויף דער שיף אום שבת?” האט ער ארויסגערעדט פארטראכטערהיים.

יצחק, א בר־מצוה בחור וואס האט שוין גוט געוואוסט א דין, האט זיך דערלויבט צו מאכן א באמערקונג:

„טאטע, דערלויב מיר צו זאגן מיין מיינונג, אז דאס איז דאך א פראגע פון פיקוח־נפש?”

„אוודאי, זון מיינער, איז דא אן ענין פון פיקוח־נפש. דא איז א מקום־סכנה; אלע טאג פאלן באמבעס. און מיר האבן אפילו נים קיין שוץ־קעלערן. און ווער ווייס, צי דער דייטש, ימח־שמו, וועט נים אמאל פארכאפן די דא־זיקע אינזלען? אוודאי איז דא פיקוח־נפש. און דאך...”

„וואס מיינסטו — 'און דאך'?” האט די פרוי געפרעגט.

„איך מיין צו זאגן, אז וויבאלד דער אויבערשטער האט אונז געוויזן אזעלכע נסים און חסדים, אפשר איז דאס נאך א נסיון צו זען אויב אונזער בטחון אין דעם אויבערשטן איז באמת שטארק? אט דער געדאנק איז מיר איינגעפאלן, ווען דער באאמטער האט גע־בראכט די ידיעה, אז די שיף קומט אן מארגן, שבת, און פארט אפ דעם זעלבן טאג. איך גלויב טאקע, אז ווען מיר וואלטן איצט גע־קענט פרעגן א שאלה ביי א רב, וואלט ער מסתם גע'פסק'נט, אז על־פי־דין מעגן מיר זיך זעצן אויף דער שיף און אפפארן אום שבת, צוליב פיקוח־נפש. פונדעסטוועגן, האלט איך, אז מיר דארפן ארויסווייזן א ספעציעל שטארקן בטחון אין דעם אויבערשטן פאר די אלע נסים וואס ער האט אונז געוויזן. אבער דאס איז א זאך, וואס איך קען באשליסן נאר פאר זיך אליין, און נים פאר אייך. טא לאמיר אפשטימען: אויב די מערהייט פון אונז איז צו פארן, פארן מיר; אויב צו בלייבן, בלייבן מיר”.

„איך בין גרייט צו בלייבן”, האט די פרוי געזאגט.

„איך אויך”, זאגט יצחק.

„איך אויך”, זאגט די שוועסטער.

„אלזא, מיר זיינען אלע איינשטימיק צו בלייבן. איצט קענען מיר רואיק פארענדיקן אונזער סדר”, האט יצחק'ס פאטער געזאגט.

אויף מארגן איז יצחק'ס פאטער געגאנגען אין אדמיראליטעט, מיטטיילן דעם אדמיראל וועגן זייער באשלוס.

דער אדמיראל איז געווען זייער פארוואונדערט: ער האט אויך ניט באהאלטן זיין אנטוישונג.

„איך האב דעם גרעסטן רעספעקט פאר רעליגיעזע מענטשן", האט ער געזאגט, נאכדעם ווי ער האט געהערט, אז דער באשלוס ניט צו פארן איז פארבונדן מיט א רעליגיעזער איבערצייגונג. „איך שטאם דאך אויך פון א פאלק, וואס האט די גרעסטע פארערונג פאר דער ביבל. איך מוז אבער גאנץ באשטימט ראטן איך, אז איר זאלט אומבאדינגט אויסניצן די געלעגנהייט. די שיף האט א ספעציעלע פארזיכערונג פון די דייטשן צו מאכן איר רייזע. איך ווייס ניט ווען איר וועט האבן נאך אזא געלעגנהייט".

דער אדמיראל האט זיך שטארק באמיט צו ווירקן אויף יצחק'ס פאטער צו ענדערן זיין באשלוס. און כאטש עס איז אים ניט געלונגען, האט ער אויסגעדריקט די האפענונג, אז ביז די שיף וועט אפגיין וועט די אידישע משפחה נאך ענדערן איר באשלוס.

די ניעס, אז די אידישע משפחה פארט ניט מיט דער שיף האט זיך פארשפרייט צווישן די אנדערע געראטעוועטע פאסאזשירן. פיל פון זיי, מיט זייערע פרויען און קינדער, זיינען געקומען זיך געזעגענען מיט זייערע „ברידער אין לײדן", און דערביי געפרואווט צוריידן מיטצופארן. אבער זייערע רייד זיינען געווען אומזיסט.

די שוועדישע שיף איז טאקע באלד געקומען — א שיינע לוקסוס־שיף מיט אלע באקוועמלעכקייטן. די געראטעוועטע פאסאזשירן זיינען מיט גרויס פרייד ארויף אויף דער שיף, באגלייט פון די ארטיקע איינוואוינער. די שיף האט געווארט אין האפן איבעריקע צוויי שעה, אפשר וועט די אידישע משפחה פארט לאזן זיך איבערצייגן און מיטפארן. אבער ענדלעך איז די שיף אפגעפארן אן זיי.

.6

יצחק און די משפחה זיינען געבליבן אויפן אינזל. אויפן דריטן טאג איז אנגעקומען א פעקל מיט מצה און פסח'דיקע פראדוקטן פון דובלין, אירלאנד, און האט זיי שטארק דערפרייט.

פסח איז אריבער, און די עלנטע משפחה האט ווייטער געציילט די טעג און וואכן זינט די זיינען פארוואגלט געווארן אין דעם פארווארפענעם אינזל. אזוי זיינען לאנגזאם און לאנגווייליק דורכגעגאנגען גאנצע 40 טעג.

אויף דעם 41טן טאג איז אומדערווארטעט געקומען די ישועה. די ענגלענדער האבן ניט ווייט פונעם אינזל אפגעשטעלט א פינלענדישע פראכט־שיף, וואס האט געפירט פוך און פעדערן פון מורמאנסק קיין ניו־יארק, און געהייסן דעם קאפיטאן אריינפארן אין האפן אויף א קאנטראל. איידער דער אדמיראל האט דערלויבט די שיף צו פארזעצן איר רייזע, האט ער געפאדערט פון קאפיטאן, אז ער זאל מיטנעמען די אידישע משפחה. צוערשט האט דער קאפיטאן ניט געוואלט אויפנעמען די פאסאזשירן, אבער ער האט באקומען אן אולטימאטום: אן די פיר פאסאזשירן, באקומט ער ניט קיין דערלויבעניש ארויסצופארן. דער קאפיטאן האט געמוזט נאכגעבן.

ענדלעך האט זיך געענדיקט דער גלות אין די פארא־אינזלען, און יצחק מיט זיינע עלטערן און שוועסטער זיינען שוין מיט מזל געפארן קיין ניו־יארק.

זיי זיינען אפגעפארן ניט ווייט פון די פארא־אינזלען, ווען עס האט זיך באוויזן דער פעריסקאפ פון א דייטשער סובמארין. א געפערלעכע קאטאסטראפע האט אויסגעזען אומפארמיידלעך, אזוי ווי די סובמארין האט זיך געגרייט אריינצושיסן א טארפעדא אין דער שוצלאזער שיף. א טויט־שרעק האט ארומגעכאפט דעם קאפיטאן און מאטראסן, וועלכע האבן זיך גענומען גרייטן אויף דאס ערגסטע. יצחק און זיינע עלטערן און שוועסטער האבן געשעפטשעט תפילות צו דעם אויבערשטן.

פלוצלונג האט זיך די סובמארין אומגעדרייט און האט זיך גענומען דערווייטערן פון זיי. דאן האבן זיי באמערקט אויפן האריזאנט א גרויסע ענגלישע שיף. די דייטשע סובמארין האט ווייזט אויס שוין פריער באמערקט די שיף און האט זיך געלאזט יאגן נאך איר. דער קאפיטאן פון דער פינלענדישער פראכט־שיף האט געגעבן א באפעל צו לאזן אין גאנג די גאנצע טרייבס־קראפט פון דער שיף, און זיי האבן זיך שנעל אפגעטראגן פון יענעם ארט. די געפאר איז אריבער.

די ווייטערדיקע רייזע איז דורכגעגאנגען בשלום און צען טעג שפעטער איז די שיף אנגעקומען אין ניו־יארקער האפן.

יצחק און זיינע עלטערן און שוועסטער זיינען געבראכט געווארן אין עליס־איילאנד. זיי האבן ניט געהאט קיינע פעסער און קיינע

פאפירן, אזוי ווי אלץ וואס זיי האבן געהאט איז געזונקען מיט דער ערשטער שיף אויף וועלכער זיי זיינען ארויסגעפארן. די אמעריקאנער באאמטע האבן זיך געשטעלט אין פארבינדונג מיט דעם אמעריקאנער קאנסול אין העלסינקי. צו באקומען קאפיעס פון די דאקומענטן. דערווייל זיינען די נייע אימיגראנטן געזעסן אין עליס־איילאנד. באאמטע פון „היאס" און „דזשאינט" האבן אינטערוועניערט פאר זיי. און זייערע ליובאוויטשער פריינט אין ניו־יארק האבן געזארגט, אז עס זאל זיי גארנישט פעלן, אין פארגלייך צו די פארא־אינזלען, איז דער „טרערן־אינזל" אין ניו־יארקער האפן געווען ווי א „גן־עדן".

אינצווישן, ווען עס איז געווארן באקאנט, אז א משפחה פון פינלאנד, וואס איז געראטעוועט געווארן פון א געזונקענער שיף, איז אנגעקומען אין עליס־איילאנד, האבן גענומען קומען אלע סאג פינלענדישע אמעריקאנער נאכפרעגן זיך אויף זייערע קרובים, וועלכע זיינען ארויסגעפארן צוזאמען מיט דער אידישער משפחה פון פעטסאמא.

איצט האט זיך די ניי־אנגעקומענע משפחה דערוואוסט וועגן דעם אומגליק וואס האט פאסירט מיט יענער שוועדישער לוקסוס־שיף, וואס איז ארויסגעפארן שבת פון די פארא־אינזלען. זי האט געזאלט אנקומען אין ריא־דע־זשאנעירא ענדע אפריל. ס'איז שוין געווען ענדע מאי, און די שיף איז נים אנגעקומען א דייטשע סובמארין האט זי געזונקען אויפן וועג. טראץ דעם וואס די דייטשע מאכט האט איר צוגעזאגט א זיכערע רייזע. אלע אירע פאסאזשירן זיינען אומגעקומען.

נאכן אפזיין 18 טעג אויף עליס־איילאנד, האט מען די ניי־געקומענע אידישע משפחה פון פינלאנד ארויסגעלאזט אלס נייע אימיגראנטן אין דער „נייער וועלט".

ווען זיי זיינען אריין אויף „יחידות" צום פריערדיקן ליובאוויטשער רבי'ן, רבי יוסף יצחק זצ"ל, און האבן אים דערציילט אלץ וואס עס האט מיט זיי פאסירט, האט דער רבי אויפגעהויבן די הענט און האט מיט טיף־רירנדיקע ווערטער געזאגט, אז די ג־טלעכע השגחה פרטית האט זיי געראטעוועט דורך נסים גלוים, מערערע מאל. נים נאר פאר דעם שטארקן בטחון אין דעם אויבערשטן וואס זיי האבן ארויסגעוויזן, נאר אויך דערפאר וואס זיי דארפן נאך פיל אויפטאן אין זייער נייעם היימלאנד, דא אין אמעריקע; צו פארשפרייטן דא די אלע אידעאלן און די אייביקע ווערטן פאר וועלכע זיי האבן זיך מוסר־נפש געווען אין דער „אלטער היים".

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות

לכ"ק אדמו"ר נשיא דורינו

לזכות

הת' אהרן מאיר שי' נמס

לרגל הגיעו לגיל המצוות

יום שלישי שהוכפל בו כי טוב

יום ראשון דחג הסוכות, ט"ו תשרי

הי' תהא שנת סגולות בכל

ולזכות הוריו

הרה"ת ר' מנחם מענדל וזוגתו מרת עטיל שיחיו

*

ולזכות אחותו פעסיא לאה שתחי'

נמס

לאורך ימים ושנים טובות

ולזכות זקניו

הרה"ת ר' יצחק וזוגתו זלדה שיחיו נמס

הרה"ת ר' יהושע שי' ליפש

לאורך ימים ושנים טובות